

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

Casus V. De essentia & proprietatibus Legum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

DE REGULA EXTERNA

Actuum humanorum, sive de
Legibus.

CASUS V.

De essentia & proprietatibus Legum.

EBaldus Theologus interrogatur 1. *Quid sit Lex?* 2. *Humana, divina, & an Leges Veteris Testamenti adhuc obligent.* 3. *Lex affirmativa, negativa, poenalis.* 4. *Favorabilis, odiosa.* 5. *An materia levis cadat sub praecepto gravi vel contra.* 6. *An actus interni.* 7. *An Lex naturalis & positiva debeat promulgari.* 8. *Qualiter Lex Imperatoria vel Pontificia.* 9. *Episcopalis vel inferiorum Principum.* 10. *An Lex debeat acceptari.* 11. *An contra eam possit appellari.* 13. *Quid consuetudo: an possit habere vim legis.* 14. *Vel legem abrogare, & quae ad hoc requirantur, & quid si Lex improbet consuetudinem.* 15. *Quid si Papa vel Princeps sit invalidè electus, vel de hoc sit dubium.* 16. *Quid circa declarationes Cardin.* 17. *Quid in dubio, an Lex sit promulgata vel recepta, an obliget sub mortali vel veniali, &c. An sit justa, &c.* 18. 19. *Quid in dubio, an Legi sit satisfactum.* 20. *Quo tempore Leges implenda? Pro resolut.*

1. QUÆR. I. *Quid & quotuplex sit Lex?*

R. I. *Lex in genere est recta agendorum omit-
tendorumve ratio. Dividitur primò in naturalem,*

&

& positivam : *Lex naturalis* est dictamen , quo homo ex lumine naturali à Deo sibi indito statuit , quid rectè agendum omittendumve sit , ut cum dicit : omne bonum est amandum , malum fugiendum. *Lex positiva* est recta agendorum ratio , ab eo , qui curam communitatis habet , populo denunciata , cum voluntate obligandi. *S. Th. 1. 2. q. 90. a. 4. Dicitur 1. recta ratio* , quia Lex debet esse de re honesta , justa & possibili. Res nimium difficilis , ut Status religiosus , consilia Evangelica , non cadunt sub præcepto humano , nisi antecedenter & liberè se quis ad ea obligarit. *Dicitur 2. agendorum & omittendorum ratio* , ut definitio simul comprehendat præcepta positiva & negativa. *Dicitur 3.* Ab eo , qui curam communitatis habet , hoc est , à Superiore , qualis in totam Ecclesiam est Papa , in totum Imperium Cæsar. *Dicitur 4.* Cum voluntate obligandi , intellige vel in conscientia , vel saltem ad pœnam , in hoc enim Lex positiva distinguitur à consilio & puro monito.

2. *Dividitur Lex* in divinam & humanam; 2. hæc à Deo , altera ab homine lata est. Divina alia est Novi , alia Veteris Testamenti : Leges Veteris Testamenti iterum sunt triplicis differentiae ; aliæ vocantur Cæremoniales , quæ certas in DEI cultu cæremonias & ritus præscribunt ; aliæ Judiciales , quæ circa causas in iudicio versantur ; aliæ Morales , quæ docent , quid sit Juri naturali & bonis moribus con- vel difforme , ut præcepta decalogi ; hæ ultimæ scilicet morales adhuc obligant non tam autoritate Veteris Legis , quàm , quòd ab ipsa natura sint institutæ , & passim à Christo Domino renovatæ : Judiciales & Cæremoniales cessant teste Aposto-

lo ad Gal. 3. § 4. & si quæ adhuc videantur perdurare, veluti Lex decimarum & Sabbathi in Dominicam translati, eæ non obligant vi Legis antiquæ, sed in vim novæ Constitutionis à Christo vel Ecclesia factæ. Imò cæremoniæ significantes Christum adhuc venturum, ut Circumcisio, eius Agni Paschalis, pro nunc prohibita sunt & superstitiosæ.

3. 3. *Dividitur Lex in Affirmativam, quæ bonum præcipit, & Negativam, quæ malum prohibet; & quia nunquam est faciendum malum v. g. mendacium, hinc negativa dicitur obligare semper pro semper. Ad bonum autem, quia tantum obligat pro certo tempore, v. g. ad audiendum Sacrum diebus Dominicis, hinc affirmativa non obligat semper pro semper.*

4. *Dividitur Lex in præceptivam & pœnalem; præceptiva simpliciter aliquid præcipit, pœnalis pœnam vel mulctam injungit: si Legislator ad solam pœnam, non autem ad culpam intendat obligare, vocabitur purè pœnalis, ut, dum solius pœnæ mentionem facit, v. g. qui isto die ligna collegerit, punietur in duos aureos: si velit obligare ad pœnam & culpam, mixta vocabitur. Quænam autem leges sint merè pœnales, quænam autem mixtæ, ex verbis Legis & consuetudine, quæ optima Legum interpretis est, desumi debet. *Suar. de leg. l. 5. c. 4. num. 8.**

4. 5. *Dividitur Lex in favorabilem & odiosam, favorabilis dicitur, quâ legislator primariò intendit beneficium & favorem eorum, quibus datur, quamvis secundariò redundet in odium vel pœnam: odiosa verò primariò intendit quid odiosum vel pœnale, etsi secundariò redundet in favorem, quæ distinctio notanda est, quia odia*
restrin-

restringi, favores convenit ampliari, reg. jur. 15. in 6.

6. Denique si Lex dirigatur ad communitatem, propriè lex dicitur; si ad unum vel alterum privatum, præceptum potiùs vocandum est.

QUÆR. II. Quid circa materiam legis humanæ? R. Tenenda esse sequentia. 1. Materia legis debet esse honesta & possibilis; quæ enim mala aut impossibilia sunt, sub præceptum non cadunt.

2. Leges tam civiles, quàm Ecclesiasticas in conscientia obligare posse indubitatum est. Nam de legislatore civili dicitur ad Rom. 13. v. 5. *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*: de legislatore Ecclesiastico habetur Luc. 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*. Idem Matth. 18. v. 17. *Qui Ecclesiam non audièrit, erit tibi sicut Ethnicus & publicanus*.

3. Lex humana per se loquendo non obligat ad rem valdè difficilem seu moraliter impossibilem, v. g. conjunctam cum periculo vitæ, aut membri mutilandi, cum amissione famæ, aut magnæ partis honorum temporalium, &c. Ratio est, quòd legislator humanus non sit Dominus vitæ, famæ aut facultatum subditorum, ideòque de iis disponere non potest, nisi id exigat gravis vel extrema Reip. necessitas; econtra Deus, cum sit omnium Dominus, ad suarum legum observantiam cum quovis periculo nos adstringere potest. Et quamvis ita non semper nos adstringat, id tamen non est ex defectu potestatis in legislatore, sicut in humanis, sed ex mera ipsius bonitate; Dixi *per se loquendo*, nam in casu, quo id exigit bonum commune, aut quando le-

gis violatio cederet in contemptum Dei, Religionis, fidei, &c. tunc indubiè leges humanæ etiam cum periculo vitæ, famæ aut bonorum temporalium obligare possunt, ratio est, quòd bonum commune, fidei aut religionis prævalere debeat bono privato; hinc præcipere potest Episcopus Confessariis, & Magistratus medicis, ut maneant in civitate tempore pestis, hi ut animabus, illi ut corporibus consulant. Item tenetur miles cum periculo vitæ hostes aggredi, muros civitatis conscendere, in statione manere propter bonum exercitûs & patriæ.

4. Ut Lex aliqua obliget sub mortali, debet esse de materia, quæ secundùm se vel circumstantias considerata sit aliquid notabile, aut notabiliter conducens ad finem præcepti; hinc esus pomi in paradiso, quamvis in se fuerit quid leve, quia tamen notabiliter conducebat ad finem à Deo intentum, scilicet ad præstandum Deo, tanquam supremo Domino, primum obedientiæ homagium, erat peccatum mortale: Si res præcepta, spectato etiam fine & circumstantiis, maneat absolutè levis, non potest substare obligationi gravi, ut habet *communis*; quia Lex essentialiter est rationabilis & conveniens, videtur autem esse irrationabile & bono communi inconveniens, obligare graviter ad materiam simpliciter levem; econtrà quamvis materia sit gravis, potest tamen præcipi sub solo veniali, cum enim sit in potestate legislatoris, illam omninò non præcipere, vel tantùm præcipere sub pœna (loquor de re non præcepta vel prohibita lege naturali) cur non sub veniali? Voluntas enim legislatoris est anima legis.

6. 5. Actus merè interni per se non cadunt sub præ-

præ-

præcepto humano aut Ecclesiæ, est *communior* cum *D. Th. 1. 2. q. 91. a. 4. & q. 100. a. 9.* Ratio est, quòd jurisdictio humana non extendat se, nisi ad actus sensibiles, & humano modo cognoscibiles, ideòque *C. sicut de simon.* dicitur, Ecclesiam non judicare de occultis, hoc est, merè internis. *Dixi per se:* Nam concomitanter seu quatenus actus interni requiruntur ad honestatem vel valorem actus externi, utique lege humanâ præcipi possunt, ut docet *communissima;* hoc ipso enim, quòd præcipitur confessio, concomitanter præcipitur dolor & propositum, & cum prohibetur homicidium voluntarium, etiam prohibetur interna voluntas occidendi, sinè hac enim homicidium non est voluntarium; item cum præcipitur susceptio vel administratio Sacramentorum, vel oratio, per consequens præcipitur intentio, sinè hac enim consistere non possunt.

QUÆR. III. An & qualiter Lex debeat promulgari? 7.

R. 1. Lex naturalis saltem quoad prima principia non indiget externè promulgari, quia ex interno & naturali rationis lumine satis innotescit.

2. Lex positiva pro tota communitate lata, ut obliget, debet publicè sive scripto, sive per Præconem promulgari, *S. Th. q. 90. a. 4.* Cum enim Lex sit communis vivendi regula, debet ita proponi, ut omnibus facilè possit innotescere, non enim requiritur, ut singulis intimetur, hoc enim foret moraliter impossibile.

3. Leges Imperatoriæ, ut ubique obligent, 8. in singulis Imperii provinciis publicari debent, & postquam publicatæ sunt, si certum tempus non

non exprimat, non obligant, nisi post bimestre, etiamsi alicui citius de promulgatione constiterit. *Novel. 66. c. 1. Suar. Pirhing. L. 1. decret. tit. 2. num. 26. Engel. Rob. Konig. ibid. num. 20. Krimer num. 121. Schmalzg. num. 27.*

4. Quamvis Leges Pontificiæ causas beneficiales concernentes statim à die publicationis in curia Romana factæ, vim suam habeant, ut secundum eas causæ in curia decidi debeant, leges tamen, quæ conscientiam concernunt, & pro tota Ecclesia, vel pluribus provinciis latæ sunt, ut leges circa censuras Ecclesiasticas, circa jurisdictionem Confessariorum, & similes, valde probabiliter non obligant, nisi in singulis diocesisibus promulgatæ, idque tantum post bimestre à facta publicatione, nisi aliter in ipsis decernatur, qualiter decernitur in *Tridentino*, ut irritatio matrimonii clandestini primum post triginta dies à die promulgationis factæ in Parochia vim habeat, *Sot. Angel. Medin. Nav. Mol. to. 2. disp. 395. & 995. Engel. L. 1. decret. tit. 2. à num. 6. Konig loc. cit. Gibalin. to. 2. L. 7. c. 2. q. 1. num. 7. March. Sannig. de leg. to. 3. dist. 3. q. 6. alique apud Reiffenst. tr. 2. dist. 1. n. 26. contra Laym. Pirhing. loc. cit. & alios sustinentes leges Pontificias hoc ipso obligare, quod cognoscantur Romæ esse promulgatæ. Ratio est 1. quia standum est Jure Civili, ubi Jus Canonicum aliud non statuit, ergo cum Jure Civili ad legis obligationem requiratur publicatio in singulis provinciis, & dilatio duorum mensium, ac Jus Can. de lege Ecclesiastica aliud non statuat, idem ad hanc requiretur. 2. Pius IV. in Bulla super observantia Tridentini dicit: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ vim**

non nisi post certum tempus obtineant. Cum ergo illud tempus non sit determinatum Jure Canonico, ex Jure Civili ad duos menses determinandum erit, & quia duo menses non sufficiunt, ut publicatio Romæ facta omnibus possit innotescere, requiritur publicatio in omnibus diocesisibus, idque de lege irritante aut auferente jurisdictionem v. g. Confessarii in ordine ad Sacramentum pœnitentiæ admittit *Laym. L. 1. tr. 4. c. 2. n. 7.* alioquin contrarius, & *c. 3. n. 3.* dicit non esse damnandum culpæ aut pœnæ eum, qui legem Pontificiam in sua diocesi non promulgatam, nec usu receptam non servat.

5. Quodad leges inferiorum Principum, vel Episcoporum, sufficit, eas in principali aliquo loco publicè promulgari, & statim à promulgatione etiam ante lapsum duorum mensium, nisi aliter statuatur, obligabunt omnes notitiam habentes, & de his intelligitur *c. 1. de postul. Præl.* ubi dicitur: *Sufficit, ut ad Constitutionis observantiam teneatur, qui noverit eam solenniter editam.* *Engel. Laym. loc. cit.*

QUÆR. IV. Quid circa acceptationem vel receptionem legum?

R. *Sequentia.* 1. Subditi in conscientia tenentur acceptare legem justam sive Civilem, sive Ecclesiasticam. Est nunc certum ex Prop. 28. ab Alex. VII. damnata: *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.* Ratio est, quòd de lege naturæ subditus Superiori legitimè mandanti teneatur obedire, si enim voluntate, & non necessitate parent, jam cessat vinculum obedientiæ, & hoc ipso desinunt esse subditi. Deinde non acceptare legem justam Superioris est resistere potestati à Deo

Deo ordinatæ: *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Ad Rom. 13.

2. Et si peccent, qui legem rationabilem sine causa non acceptant, si tamen legislator id sciat, & receptionem non urgeat, censetur legem revocare, vel saltem lex post decennium erit præscripta.

3. Principes mediati vel Episcopi obligantur summi Principis, vel Papæ mandata in suis provinciis promulgare, eorumque acceptationem & observantiam urgere; id enim exigit bonum commune & illorum subjectio.

II. 4. Si populus putet, se habere justum gravamen contra legem, poterit appellare, si legislator Superiorem habeat; si verò independens, vel Supremus fuerit, per supplicam rogandus erit pro mitigatione vel revocatione legis; pendente verò appellatione vel supplicatione, obligatio legis suspendetur saltem ex præsumptio piæ Matris Ecclesiæ, vel Principis consensu, & ita habere praxin docent plures Theologi apud *La Croix L. 1. num. 639. & Sannig. q. 7. n. 4.* Quòd si Superior auditâ appellatione vel supplicatione taceat, hoc ipso censetur legem remittere, nisi aliunde constaret, quòd taciturnitas esset per modum indignationis & repulsæ; ut si Superior non obstante supplicatione urgeret ejus executionem; tunc enim potius firmatur, quàm revocatur lex, eritque observanda, etiamsi sit dura, modò non superet infirmitatem humanam. In dubio, an lex sit justa, præsumptio est pro lege.

5. Si subditi scienter acceptent legem de se invalidam, eò quòd sit contra eorum jus, cui efficaciter renunciare possunt, lex fiet firma; si verò

verò Legislator excedat limites suæ potestatis, v. g. Princeps Laicus vult inducere diem festum, vel citare Clericum, lex manebit infirma, quamvis acceptetur. Ratio est: quia Legislator tunc non habet potestatem condendi ejusmodi legem, nec acceptantes potestatem tribuere possunt. *DD. cit.*

QUÆR. V. Quid circa consuetudinem? 13.

R. Sequentia. 1. Consuetudo est jus diuturnis moribus, & tacito populi consensu introductum; unde patet, causam consuetudinis esse mores, & actus populi sæpè repetitos.

2. Ut consuetudo habeat vim legis, debent hi actus esse frequentati animo introducendæ consuetudinis vel obligationis, nam consuetudo orta ex actibus meræ devotionis, liberalitatis aut gratiæ nullam inducit obligationem; hinc, licet populus sæpè det eleëmofynas, ad pulsum Angelicum preces persolvat, aquam benedictam in introitu Ecclesiæ percipiat, multoties aliquem ad mensam invitet, nulla tamen inde oritur obligatio; quia hi actus non fiunt animo se obligandi. In praxi censetur consuetudo animo obligandi introducta, si à majore parte populi sollicitè, & cum difficultate observetur, sitque de re valde utili bono communi; si prudentes malè sentiant de transgressoribus, si Superiores sub pœna ejus observantiam urgeant, extra has vel similes circumstantias, & in dubio consuetudo potiùs habenda est pro voluntaria & supererogatoria, quàm pro obligatoria, sicut in dubio, an verba vel voluntas Superioris contineant mandatum, vel purum monitum, præsumitur monitum, nam *in obscuris, quod minimum est, sequimur. Reg. jur. 30. in 6.*

3. Nulla consuetudo præscribere potest contra

tra

tra legem naturalem vel divinam, quia hæ leges non dependent à voluntate subditorum vel Legislatoris humani, ut clarum est.

14. 4. Certum est, quòd consuetudo abrogare, & quasi præscribere possit contra legem humanam; ad hoc tamen requiritur 1. ut sit introducta animo legem abrogandi; actus enim non operantur ultra intentionem agentium, *L. 19. ff. de reb. cred.* 2. Requiritur consensus Superioris vel *personalis*, qui datur ab ipso Legislatore, sciente consuetudinem, eamque tacite vel expresse approbante, vel *legalis*, seu *generalis*, qui datur per legem vel jus generaliter approbans consuetudinem rationabilem, etsi Legislator ignoret hinc & nunc agi contra legem suam; hunc legalem consensum sufficere cum communiore, docet *Suar. L. 7. de leg. c. 13. num. 6. Engel L. 1. tit. 4. n. 19. Rob. Kenigx ib. n. 17. Schmalzgr. eod. tit. num. 15. contra Laym. & Pyrhing. &c.* Ratio est: quia jura plus non requirunt, quam ut consuetudo sit rationabilis & præscripta, ut patet ex *c. fin. de consuet. L. 32. L. 35. ff. de leg. præscriptio* autem contra ignorantem procedit, & moraliter est impossibile, ut Papa vel Legislator sciat omnia statuta & consuetudines locorum, & tamen non omnes improbantur. 3. Ut consuetudo contra legem prævaleat, requiritur tempus legitimum, & quidem contra legem civilem sufficere decennium, admittunt plerique, contra leges verò Ecclesiasticas antiqui requirunt 40. annos, quia hoc tempus requiritur ad præscribendum contra Ecclesiam. Econtra *Palao Less. Lugo de just. dis. 7. n. 94. Haun. Sannig. dist. 4. q. 1. n. 5. Reiffenstuel L. 1. tit. 4. à. n. 105. Schmalzgr. n. 9.* veriùs dicunt, consuetudinem decen-

decen-

decennalem etiam sufficere ad abrogandam legem Ecclesiasticam, idque cum mala fide & scientia legis. *Bonac. Suar. c. 18. n. 14. Lug. n. 96. Eng. num. 15.* Ratio est: quia hinc non est propriè præscriptio, aliàs enim nec sufficeret decennium ad abrogandam legem Principis sæcularis, & contra legem Pontificis Rom. requirerentur 100. anni, quia tot requiruntur ad præscriptionem contra Ecclesiam Rom. Itaque consuetudo abrogat legem propriè ex consensu Legislatoris, qui legem remittere potest, etiam iis, qui per decennium scienter & malâ fide contra eam operantur, & consuetudo non abrogat legem, nisi introducta cum animo legem abrogandi; sed non potest adesse animus legem abrogandi, quin adsit scientia legis, seu mala fides, ergo

5. Si lex expressè improbet omnem consuetudinem etiam consequentem legi contrariam, sicut improbat omnem consuetudinem contra immunitatem Ecclesiasticam, nulla consuetudo contra istam legem prævalere poterit, nisi exposit cessent circumstantiæ, propter quas consuetudo adversa legi reprobatur. *Palao, Schmalzgr. n. 23. Eng. n. 15.* Ex dictis

Deduces seqq. 1. Si Papa aut Princeps dubiè vel invalidè electus, vel etiam intrusus, ab Ecclesia aut Republica nondum sit receptus vel toleratus, ejus leges non obligant subditos; quia libertas subditorum ante electionem erat in certa possessione, à qua per dubiam vel invalidam electionem non ejiciuntur; si verò pacificè tollerentur, hoc ipso habentur pro legitimis, inci-

E

piunt-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

præintque eorum leges obligare. *Sanch. Spor. in decal. L. 1. c. 1. n. 95.* Si tamen leges Papæ tantum sint promulgatæ Romæ, & non in partibus hisce, probabiliter hic non obligor, etiamsi certus sim de promulgatione facta Romæ. Excipe, nisi leges Pontificiæ contineant materiam Fidei, vel jure naturæ obligantem; tunc enim indubitatum est, omnes notitiam habentes statim obligari ex lege altiori; & quamvis de stylo Curie Romanæ Papales Bullæ Romæ publicatæ dicantur habere vim ubique obligandi, hoc tamen probabiliter solum obtinet circa causas beneficiales, & similes, in quibus summus Pontifex liberam potestatem habet, non verò circa ea, quæ proximè conscientiam contingunt; hæc enim debere in partibus publicari, docent *AA. cit. n. 8.* & colligitur *arg. c. tum infirmitas 13. de pœn.*

16. 2. Declarationes Cardinalium S. Congregationis, quamvis sint magnæ authoritatis, non tamen habent vim legis, nec obligant in conscientia, nisi à Papa sint examinatæ & approbatæ, tunc enim immediatè censentur exire à Papa, nec requiritur, ut ejusmodi declarationes legaliter promulgentur, sed sufficit, quòd ex fama vel aliter de iis certò moraliter constet; cum enim non faciant novam legem, sed tantum explicent antiquam, satis est, antiquam semel fuisse promulgatam. *Lezana, Zypæus, Eng. proœm. n. 16. Reiffenstuel ib. n. 130.* & indubitato habere vim legis, si de mandato Papæ legitime promulgentur, docet *Schmalzgr. dissert. proœm. n. 375.*

17. 3. In dubio, an sit lex, non præsumitur, nisi probetur; in dubio, an sit promulgata, præsumitur non esse, nisi fortè constaret, illam aliquando fuisse usu receptam, tunc enim meritò præ-

præ-

præsumeretur promulgata fuisse, ex communi-
ter enim contingentibus prudens est præsum-
ptio, atqui communiter contingit, ut leges usu
non recipiantur, nisi sint promulgatæ, ergo.

Viva opusc. 2. q. 4. a. 1. Nec obstat, quod pro-
mulgatio sit quid facti, nam facta etiam pru-
denter præsumuntur ex iis, quibuscum commu-
niter conjungi solent. In dubio, an lex sit rece-
pta, attendenda est praxis timoratorum: si de hac
constare non possit, & lex sit talis, ut ejus va-
lor pendeat ab acceptatione populi, ut multæ le-
ges civiles, præsumitur non recepta, quia du-
bitatur de ejus essentia: si ejus valor non depen-
det ab acceptatione populi, præsumitur rece-
pta, quia supponitur legis essentia, & tantum du-
bitatur de accidente, ergo lex est in possessione
contra libertatem: in dubio, an lex vel consue-
tudo obliget sub mortali, vel veniali, an verba
Superioris contineant mandatum, vel purum
monitum, si dubium ex modo præcipiendi, ex
judicio, & praxi prudentum, quæ optima le-
gum est interpret, resolvi non possit, standum
est pro obligatione levi vel puro monito. *Juxta*
reg. 1. cit. in obscuris, quod minimum est, sequi-
mur. Si lex est certa, & causa excusans sit dubia,
manet legis obligatio: neque enim per excusa-
tionem dubiam eximitur quis à lege certa, ut ha-
bet *communis*; quia lex manet in possessione; in
dubio, an lex sit justa, est præsumptio pro lege,
& Superiore, tum quia Deus Superioribus spe-
cialiter assistit, tum quia bonum commune tunc
exigit obedientiam: tum quia Superior est in
possessione authoritatis imperandi. *vid. Vivam*
opusc. 2. q. 4. a. 3.

4. Si lex est certa, & negativè dubites, id est, 18.

non habeas grave motivum judicandi, quòd satisfeceris legi, omnes dicunt te obligari lege, quia lex est in possessione, & legi certæ non satisficit per solutionem incertam. Si verò dubites positivè, seu habeas motivum probabile, quòd satisfeceris legi, probabiliter non obligaris lege, quia habes motivum grave judicandi, quòd satisfeceris legi, *La Croix L. 1. n. 600.* Quid autem sit probabilius, non resolvit, itaque dico, quòd probabilius non sit absolutus à lege, qui tantum probabiliter satisfecit legi, idque vel maximè, si probabilitas sit in utramque partem, v. g. certus sum me admisisse grave furtum, & in utramque partem positivè dubito, an sim, vel non sim confessus, probabilius adhuc confiteri teneor: idem est, si certò contraxi debitum, & probabiliter tantum judicem me satisfecisse, *Sanch. Rebell. Vasq. Bardi de consc. disc. 6. c. 9. §. 16. Lugo de just. d. 18. num. 12. Dicast. de rest. d. 5. num. 202. contra Tanner. Schildere de consc. t. 2. num. 92.* Probatur 1. Ut primùm contraxi debitum, vel admisi furtum, lex confitendi & solvendi est certa, sed legi certæ non satisficit per solutionem incertam, & probabilem, ergo. 2. In æquali probabilitate prævalet illa pars, pro qua est possessio, sed lex confitendi & solvendi est in possessione, non enim ab illa ejicitur per satisfactionem probabilem, sicut ab agro justè possesso non ejicior per jus alterius probabile, ergo. *Si dicas*, satisfactio probabilis facit, ut lex confitendi & solvendi non sit amplius certa: *Contra est*, saltem lex confitendi furtum certò extitit, ideòque pro ipsa est præsumptio & possessio, usque dum certò probes, ei esse satisfactum; sicut est præsumptio pro agro à me bonà fide

fide

fide possessio, usque dum certò probes agrum esse tuum. Et sicut certa possessio agri non eliditur per rationem probabilem, quòd ager sit tuus, sic & certa Legis possessio non eliditur per satisfactionem probabilem. 3. In pari causa melior est conditio possidentis, idque non tantum in materia juris, sed & in materia aliarum virtutum, ut cum communiori ostendi, *Cas. 2. n. 5.* & Ratio est, quia ipsa possessio est aliqua præminencia, propter quam in pari causa præferri debet possidens, ergo etiam Lex possidens saltem in pari probabilitate præferri debet. 4. Si sint duo horologia probabilia, & in uno sonuerit duodecima noctis, & non in altero, manet obligatio orandi, quia Lex certa orandi est in possessione, & excusatio ob sonitum duodecimæ est tantum probabilis, ut in terminis habet ipse *La Croix n. 586.* ergo & in aliis casibus, quando tantum est probabiliter satisfactum Legi, est obligatio satisfaciendi, & Lex manet in possessione.

5. Si quis positivè dubitet de valore matrimonii bonâ fide contracti, tenetur Lege matrimonii, eò quòd matrimonium sit in possessione, ergo & hic.

6. Confessio & solutio sunt quid facti, sed factum in dubio non præsumitur, ut patet ex *Cas. 2. n. 9.*

7. Qui tantum probabiliter solvit debitum, condemnaretur in foro externo, ergo etiam in foro interno non est liber; quia forum internum debet concordare foro externo, nisi appareat, quòd externum fundetur in falsa præsumptione. *Neque obstat*, quòd debitor etiam sit in possessione suæ pecuniæ, nam dubium non versatur immediatè circa ipsam pecuniam, cujus sit, sed

circa jus petendi debitum, an sit; nam, qui ex pœnitentia vel voto debet eleemosynam, & negativè dubitat, an dederit, etiam possidet suam pecuniam, & tamen in illo dubio non stat possessio pro ipso, ut fatentur omnes, sed pro obligatione pœnitentiæ & voti, quæ semel extitit, & non probatur extincta, ut dicam *Cas. 68. à n. 7. Si dicas*, quòd debito justitiæ non satisfiat per solutionem probabilem, ex eo est, quòd homines sint invitati, quò minus debito certo satisfiat per solutionem incertam, econtrà de benignitate Dei & Ecclesiæ meritò præsumitur, quòd plus non requirant, quàm, ut homo prudenter & ex gravi seu probabili motivo judicet se legi satisfecisse. *Contra est.* Hoc universaliter præsumi non potest, estque planè incertum; & plerique DD. negant Deum aut Ecclesiam esse contentam satisfactione probabili, ubi de certitudine legis constat: aliud est, si ipsa existentia legis sit incerta aut solùm probabilis, tunc enim libertas foret in possessione, secundùm dicta *Cas. 2. n. 8. & seq. Cas. 3. n. 11. & seq.*

20. 8. Si leges tempus nullum determinent, ut primùm commodè possunt, impleri debent, *reg. 14. ff. de reg. jur.* Si verò certum tempus, horam vel diem determinent, veluti lex recitandi Horas Canonicas ab una duodecima noctis ad alteram; lex jejunandi ab anno ætatis 21. completo; lex non suscipiendi Subdiaconatum ante annum vigesimum secundum inchoatum, communis est sententia, & omnium Fidelium sensus hoc tempus accipiendum esse de momento ad momentum, non quidem mathematicè, quia momenta mathematica à nobis non sunt cognoscibilia, eò quòd ignoremus, quòd punctum tem-

tem-

temporis imaginarii præcisè Sol attigerit, sed Ecclesiasticè, ita, ut nos regulemus juxta Cændaria approbata & horologia communiter bene regulata: si alicubi plura sint hujusmodi horologia, possum sequi quodlibet, non tamen cum certa violatione alicujus legis, ut explicavi *Cas. 3. num. 22.* Ratio est consuetudo Ecclesiæ, quæ est optima legum interpret, & aliter non possemus scire, quando præcisè inciperet vel dēfineret obligatio ejusmodi legis.

C A S U S VI.

De subjecto Legum, seu de iis, quī Legibus obligantur.

FRemundus Princeps à suo Confessario quærit: 1. *An teneatur propriis Legibus.* 2. *Quid in Statu Aristocratico & Democratico.* 3. *An Clerici obligentur Lege Principis. Quid de Lege præjudicante immunitati Ecclesiastica.* 4. *An Legibus obligentur infideles, heretici.* 5. *Ebrii, pueri.* 6. *Amentes.* 7. *An peregrini obligentur Legibus locorum, per quæ transeunt.* 8. *An Legibus communibus.* 9. *An gaudeant privilegiis loci, in quo sunt.* 10. 11. *An obligentur Legibus suæ patriæ. An Religiosi ubique suis Regulis.* 12. *Quid de exeunte è loco obligationis ad locum, ubi non est obligatio.* 13. *Quid si suo loco poterat satisfacere Legi, v. g. audire Missam, an non auditâ possit exire.* 14. *Quid de eunte ex loco, ubi non est obligatio ad locum, ubi est obligatio.* 15. *An liceat ponere impedimentum Legi.* 16. *Quid si ideo ponatur, ut quis excusetur à Lege.* 17. *Quid de Lege naturali*